

ประเด็นท้าทายในการเปิดประชาคมอาเซียนต่อแหล่งท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทย
The Challenge in ASEAN Community and Conservation
and Heritage Tourism in Social Context Thailand

กัญยาวรรณธ์ กำเนิดสินธุ์¹
Kanyawan Kamnedsin

บทคัดย่อ

การเปิดประชาคมอาเซียนส่งผลต่อการท่องเที่ยวไทย ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมให้โดดเด่น เนื่องจากประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ดำเนินกลยุทธ์ในแบบเดียวกัน มีทรัพยากรและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น ประเทศกัมพูชา มีสถาปัตยกรรมเหมือนกับประเทศไทย มีชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเหมือนกับไทย ดังนั้นประเทศไทยที่เคยโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวจะต้องพบกับศึกหนักเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน กล่าวคือประเทศไทยต้องเร่งปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะพบว่านักท่องเที่ยวจำนวนมากท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและรักษารัฐชาติ พร้อมทั้งชอบเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อื่น กลุ่มประเทศอาเซียนได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางเดียวกัน อันเนื่องจากการพัฒนาประเทศมีต้นทุนในการลงทุนทางอุตสาหกรรมต่ำ แต่มีทุนทางทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมสูงของประเทศในกลุ่มอาเซียน รายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากภาคการท่องเที่ยวและบริการ เหตุผลดังกล่าวทำให้ประเทศไทยไม่สามารถจินตนาการได้ต้องเร่งปรับปรุงปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในทุกมิติ เพื่อการรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดให้คงที่หรือเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังต้องพัฒนากลยุทธ์ในการกระจายนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้นนั้นไปสู่แหล่ง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นเพื่อบรรลุเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 คือมุ่งเน้นการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เท่าเทียมและทั่วถึง เพื่อลดช่องว่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทนั่นเอง

คำสำคัญ : ประชาคมอาเซียน, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวชุมชน

Abstract

The unification of ASEAN Community has considerably affected the tourism of Thailand. Thailand has to strengthen its conservation and cultural tourism because most countries in the ASEAN Community have not only implemented similar strategies, but also shared the same resources and culture. Take Cambodia as an example. Both Cambodia and Thailand have been endowed with resembling architecture and tourism communities. The reason why most countries in ASEAN Community have promoted their tourist attractions towards similar directions is due to the fact that they have relied more on their natural resources and cultural capital than on the industrial capital. Apparently, the major sources of income of Thailand as well as other ASEAN Community countries have derived from tourism and service sectors. Thus, as the unification of ASEAN Community becomes more and more functional, Thailand will be facing a huge problem. Therefore, Thailand must improve key factors that support its tourism in every dimension so as to maintain and increase its market shares. It must develop tourist attractions and the strategies that respond to the ever-increasing demands of its tourists. Regarding this, it must take current situations into consideration. At present, tourists have shown more preferences on health tourism, ecotourism, and cultural tourism from

which they can learn the culture and the lifestyle of local people. Besides, tourists can be encouraged to visit various local community-based tourist sites across the country. This strategy will generally correspond with the goal of The 11th National Economic and Social Development Plan for equal income distribution to narrow the gap between urban and rural societies.

Keywords : ASAEN Community, Conservation Tourism,
Heritage Tourism, Ecotourism Tourism Community

บทนำ

การเปิดประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 อย่างเป็นทางการ ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการของไทย เนื่องจากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนเป็นการเพิ่มประชากรให้กับประเทศไทยประชากรจาก 70 ล้านคน เป็นมากกว่า 600 ล้านคน ซึ่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมของประชาคมอาเซียนหรือที่เรียกว่าประเทศไทยคือประตูสู่อาเซียน ประเทศไทยจึงได้รับโอกาสอย่างสูงในด้านการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมเป็นสุข เศรษฐกิจดีมีคุณภาพ กระจายรายได้อย่างทั่วถึง ยุติธรรม และลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท โดยเร่งพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน เน้นการท่องเที่ยวและบริการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555-2559, น. 51) จากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 11 จะพบว่าภาครัฐเร่งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวทางการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น ดังนั้นเราจึงจะพบแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชนเกิดขึ้นจำนวนมาก แต่ปัญหาก็คือมีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่มากนักหรือมีแต่นักท่องเที่ยวชาวไทย

รัฐบาลไทยได้เร่งดำเนินนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ เช่น ให้ปี 2558 เป็นปีการท่องเที่ยววิถีไทย เร่งส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์และนำเสนอความเป็นไทยเพื่อ

ดึงดูดนักท่องเที่ยวท่ามกลางเศรษฐกิจโลกชะลอตัว ส่วนการท่องเที่ยวภายในประเทศรัฐบาลก็ได้เร่งใช้นโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยการนำค่าใช้จ่ายจากค่าที่พัก ค่าเดินทางในการท่องเที่ยวมาลดหย่อนภาษีได้ ทำให้การท่องเที่ยวมาคึกคักขึ้นอีกครั้ง แต่เราจะพบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวจากอาเซียนมักสนใจในเมืองหลักจำนวนมาก ซึ่งก็เกิดปัญหาตามเช่นกัน

ท่ามกลางการเปิดประชาคมอาเซียนมีผลต่อการท่องเที่ยวไทยด้านบวกคือนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจำนวนมากเนื่องจากไทยเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคม และนโยบายส่งเสริมความร่วมมือของกลุ่มอาเซียนในการเดินทางเข้าออกแต่ละประเทศสะดวกขึ้น ส่วนด้านลบคือ ไทยต้องปรับกลยุทธ์การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ อีกทั้งการกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักหรือแหล่งท่องเที่ยวเสรีทุนนิยมให้ไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาฯ ที่มุ่งสร้างสังคมไทยให้เกิดความเท่าเทียมทางรายได้

แนวโน้มการขยายตัวของการท่องเที่ยวในสถานการณ์การเปิดประชาคมอาเซียน

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวไทย แนวโน้มการท่องเที่ยวไทย จากที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตการท่องเที่ยวในระยะหนึ่ง จากสภาวะภัยธรรมชาติ สึนามิ (Tsunami) โรคระบาด ซาร์ส (Sars) และอุบัติเหตุทางการเมือง รัฐประหาร (coup d'etat) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างรวดเร็ว แต่หลังจากเหตุการณ์ต่างๆ ได้ทยอยผ่านไปนักท่องเที่ยวกลับมาจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกระทั่งอยู่ในระดับเดิม ดังจะพบว่าในปี 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (รมว.กก.) และคณะทำงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้แถลงข่าวแนวโน้มที่สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยจะมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวล่าสุด จำนวนนักท่องเที่ยวช่วงเดือนมกราคม 2558 มีจำนวน 1,480,630 คน ขยายตัวร้อยละ 11.7 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา กรมการท่องเที่ยวจึงคาดการณ์ได้ว่าปีนี้ จะมีนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้าหลังไหลสู่ไทยถึง

6 ล้านคน (คมชัดลึก ฉบับวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2558) ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวจากอาเซียนในปี 2556 จำนวน 6.8 ล้านคน ในปี 2557 จำนวน 7.5 ล้านคน และในปี 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 7.8 ล้านคนตามลำดับ (ศูนย์การศึกษาการค้ำระหว่างประเทศ, ออนไลน์) ดังนั้นจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดปัญหาอุปสรรคตามมาอีกมากมายในแหล่งท่องเที่ยวเมืองหลัก เช่น ความแออัดและสถานบริการนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ การคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนขาดแคลน การบริหารจัดการขยะไม่เพียงพอ เป็นต้น (คมชัดลึก ฉบับวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้นโยบายการเดินทางส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างความรู้ความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อป้องกันพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่อาจจะสร้างปัญหาขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งให้ร่วมกันรวบรวมข้อมูลประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หากปัญหาอุปสรรคไม่ได้รับการแก้ไขก็จะเกิดผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในอนาคตได้เช่นกัน

2. สถิตินักท่องเที่ยวจากประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนในประเทศไทย

จากสถิตินักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียนในประเทศไทยก่อนเปิดประชาคมอาเซียน จากปี พ.ศ.2556 - พ.ศ. 2558 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจากอาเซียนก่อนเปิดประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งหลังจากเปิดประชาคมอาเซียนไทยหวังว่านักท่องเที่ยวจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นจาก 7.8 ล้านคนในปี 2558 เป็น 8.2 ล้านคนในปี 2559 เนื่องจากความร่วมมือของกลุ่มประเทศในอาเซียนในการลดขั้นตอนการผ่านเข้าออกประเทศ เช่น เพิ่มเส้นทางการคมนาคม ลดขั้นตอนการทำวีซ่า เป็นต้น จากสถิติจะพบว่านักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุดคือ ประเทศมาเลเซีย รองลงมาคือ ลาวและสิงคโปร์ ตามลำดับและประเทศที่น้อยที่สุดคือบรูไน

ตารางที่ 1 สถิตินักท่องเที่ยวจากอาเซียนในประเทศไทยก่อนเปิดประชาคมอาเซียน
จากปี พ.ศ.2556 - พ.ศ. 2558

9 ประเทศ ในอาเซียน	2556	2557	2558
1. บรูไน	9,788.0	10,977.9	10,310.3
2. เมียนมาร์	141,788.5	152,407.4	159,990.6
3. ฟิลิปปินส์	30,5816.2	314,121.6	326,656.1
4. อินโดนีเซีย	49,0427.4	535,803.9	560,212.7
5. กัมพูชา	479,672.7	579,823.0	590,086.1
6. เวียดนาม	667,568.7	750,752.9	758,825.1
7. สิงคโปร์	864,586.9	921,778.0	950,362.5
8. ลาว	1,067,064.3	1,129,986.5	1,185,099.4
9. มาเลเซีย	2,810,030.1	3,127,164.6	3,288,899.9
รวม	6,836,743.3	7,522,815.8	7,832,442.8

(มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ, 2556)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ต่อการท่องเที่ยวไทย

ประเทศไทยในปัจจุบันพัฒนาประเทศด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์ เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา คือ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเป็นต้น การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ พบว่าประเทศได้พัฒนาในหลายมิติไปพร้อมๆกัน ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บริบทของการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วทำให้เกิดแรงกดดันของกระแสแนวคิดและสถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก

ประเทศที่ส่งผลความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ พร้อมทั้งมุ่งสร้างสังคมเป็นธรรมและสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิตและมีโอกาสเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมอย่างมีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียบรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งบนฐานการผลิตที่มีคุณภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจากจุดเด่นของทรัพยากรในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551, น. 53)

จึงกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้เป็นแผนพัฒนาที่ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและยั่งยืนด้วยการพึ่งพาตนเองของสมาชิกในชุมชนเน้นการพัฒนาทรัพยากรในชุมชนให้ก่อเกิดรายได้ โดยเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งชุมชนมีความพร้อมด้านทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นจึงพบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจำนวนมาก

ประชาคมอาเซียนส่งผลต่อการท่องเที่ยวไทย

อาเซียน คือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) โดยการจัดตั้งในครั้งแรกมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและร่วมมือในเรื่องสันติภาพ ความมั่นคง เศรษฐกิจ องค์กรความรู้ สังคมวัฒนธรรม บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก โดยมีความร่วมมือกันทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยมีกฎระเบียบร่วมกันที่เรียกว่า “กฎบัตรอาเซียน” (ธรรมนูญอาเซียน หรือ ASEAN Charter) ซึ่งเป็นเสมือนแนวทางการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือการเมืองความมั่นคง (APSC) เศรษฐกิจ (AEC) สังคมและวัฒนธรรม (ASCC) ซึ่งทั้ง 3 เสาหลักจะพัฒนาไปด้วยกัน ซึ่งทั้ง 3 เสาหลักของอาเซียนก็มีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น เพราะการสร้างประชาคมอาเซียนย่อมนำมาซึ่งการร่วมมือและหลอมรวมกันในทุกมิติ และแต่ละมิติก็ล้วนมีความสำคัญและส่งเสริมซึ่งกันและกัน สำหรับประเทศไทยถือเป็นอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญของอาเซียน และประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพ

เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (พงษ์ศักดิ์ ฮุนตระกูล, 2558, น.26)

ผลจากการเปิดประชาคมอาเซียนต่อการท่องเที่ยวไทย ผลบวกก็คือมีประชากรอาเซียนเพิ่มจำนวนขึ้น แต่ผลในทางลบก็คือมีส่วนแบ่งทางการตลาดการท่องเที่ยวและบริการเกิดขึ้น เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันในประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวคล้ายคลึงกัน นักท่องเที่ยวตะวันตก ตะวันออกกลาง ยุโรป และประเทศอื่นๆ อาจเลือกเที่ยวในที่ๆ ยังมีทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถานจำนวนมาก ดังเช่น ประเทศกัมพูชามีสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม ที่มีหมู่บ้านลอยน้ำ มีทิวทัศน์สวยงามถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่โดดเด่น ได้แก่ “ชุมชนชาวกำพูซาแห่งตำบลกัมปงพลัวะ” ซึ่งกัมปง แปลว่า ท่าเรือ และพลัวะ แปลว่า งาช้าง เมื่อนำคำสองคำมารวมกันเข้าแล้วมีความหมายว่า “ท่างาช้าง” คล้ายกับคำว่า “ท่าช้าง” ในบ้านเรานั่นเอง ชุมชนชาวกำพูซาตั้งอยู่ในตำบลกัมปงพลัวะ อำเภอปราสาท บากอง จังหวัดเสียมราฐ ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คล้ายคลึงกับประเทศไทยมาก ดังภาพที่ 1 (10 แหล่งท่องเที่ยวในกัมพูชา, 2557, ออนไลน์)

ภาพที่ 1 หมู่บ้านลอยน้ำ “ชุมชนชาวกำพูซาแห่งตำบลกัมปงพลัวะ”

(หมู่บ้านลอยน้ำชุมชนชาวกำพูซาแห่งตำบลกัมปงพลัวะ, 2557, ออนไลน์)

ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศเพื่อนบ้านทางภาคอีสานของเรา ได้มีงานวิจัยของวุฒิพงษ์ ผลเพิ่ม (อ้างอิงงานวิจัย กัญยววรรณธ์ กำเนิดสินธุ์, 2558) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา สี่พันดอน เมืองโขง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว พบว่า ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มอาเซียนและเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ นักท่องเที่ยวจึงสนใจที่จะเข้าไปท่องเที่ยวชื่นชมความเป็นธรรมชาติจำนวนมาก แต่ สปป.ลาว ยังขาดความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงได้ยื่นมือเข้าไปสนับสนุนและจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเน้นให้มีศักยภาพด้านการบริการ พัฒนาสิ่งแวดล้อม สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ดังนั้นผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียนจึงมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งด้านบวกก็คือจำนวนนักท่องเที่ยวจากอาเซียนมีจำนวนมากขึ้น และมีการขยายตัวทั้งภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม แต่ผลกระทบด้านลบก็ย่อมมี จากกรณีตัวอย่างประเทศเพื่อนบ้านที่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนเช่นเดียวกับประเทศไทย จึงเกิดส่วนแบ่งทางการตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชนเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และนิยมชื่นชมธรรมชาติ เพื่อรักษานักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมและเพิ่มความสนใจจากนักท่องเที่ยวใหม่นั้นเอง แต่อย่างไรก็ตามประเทศในกลุ่มอาเซียนก็ได้เน้นการแข่งขันกันเอง หากแต่ต้องร่วมกันขับเคลื่อนการท่องเที่ยวควบคู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมของอาเซียนตามแนวทางการพัฒนาของกฎบัตรอาเซียน

แนวคิดทฤษฎี (Theories) หรือหลักวิชาการ

1. แหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

แหล่งท่องเที่ยวไทยที่ชาวต่างชาตินิยมท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากมักเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลักที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง มีทั้งธรรมชาติและสถานบันเทิง การคมนาคมที่สะดวกสบาย เช่น

กรุงเทพมหานคร พัทยา จังหวัดชลบุรี ภูเก็ต จังหวัดสงขลา และจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 การพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยการเพิ่มศักยภาพชุมชนและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมเป็นโจทย์สำคัญ ทำอย่างไรจะทำให้ชุมชนที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเวลานั้นประสบความสำเร็จและยั่งยืน ซึ่งถ้าหากเราพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวไทยเราสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวแบบเสรีทุนนิยม หรือบริโภคนิยม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเสรีทุนนิยม

เป็นระบบเศรษฐกิจที่เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต มีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ โดยที่รัฐบาลจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รัฐทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและการจัดสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ดังนั้นเอกชนจึงเป็นผู้ตัดสินใจว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจต่างๆ โดยใช้ระบบราคาหรือระบบตลาดช่วยในการตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ทั้งนี้ราคาเป็นตัวกำหนดว่ามีผู้บริโภคมากน้อยเพียงใดหรือมีผู้ผลิตจำนวนเท่าใด ณ ราคานั้นๆ กำไรคือแรงจูงใจของการผลิต จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจนี้มีการแข่งขันทางราคาสูงมากและเป็นไปอย่างเสรี ทั้งนี้เพราะราคาถูกกำหนดขึ้นมาจากอุปสงค์และอุปทานของตลาด

หลักการสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ในระบบแบบเสรีมีหลักการที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาศิลปศาสตร์, 2538, น.57)

1) การถือสิทธิ์ในทรัพย์สิน ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือทุนนิยมยอมรับเรื่องกรรมสิทธิ์ คือ การยอมให้หน่วยธุรกิจหรือเอกชนเป็นเจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตได้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านี้จึงมีสิทธิเสรีภาพในการจัดกระทำใดๆ กับทรัพย์สินของตนก็ได้

2) เสรีภาพในการประกอบการ ทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เป็นองค์การหรือหน่วยธุรกิจ ต่างมีเสรีภาพอย่างเต็มเปี่ยมในการประกอบการใดๆ เพื่อจัดดำเนินการกับปัจจัยการผลิตและทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระ ปราศจากการบังคับควบคุมจากสิ่งใดทั้งสิ้น

3) กำไรเป็นเครื่องจูงใจในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี กำไรซึ่งเป็นส่วนของผลได้ที่เพิ่มขึ้นมาจากการลงทุนเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจให้หน่วยธุรกิจผู้ผลิตทำการผลิต โดยมุ่งนำเทคนิคใหม่ๆ ที่มาช่วยลดต้นทุนการผลิตมาใช้ในการดำเนินการ เพื่อที่จะได้กำไรสูงสุด ส่วนผู้บริโภคจะยึดเกณฑ์การเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่จะนำความพอใจสูงสุด ด้วยการจ่ายเงินน้อยที่สุด โดยทำการเปรียบเทียบความต้องการของตนเองจากบรรดาสินค้าชนิดต่างๆ

4) กลไกของราคา ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีใช้ราคาเป็นตัวตัดสินใจหาพื้นฐานด้านการผลิต คือ ผู้ผลิตตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร เป็นจำนวนเท่าใด โดยดูแนวโน้มความต้องการของผู้จ่ายเงินซื้อสินค้าชนิดต่างๆ และระดับราคาสินค้าที่ผู้บริโภคยินดีที่จะจ่ายซื้อ ถ้าผู้บริโภคต้องการสินค้าชนิดใดมากก็จะใช้เงินซื้อสินค้านั้นมาก แม้ราคาจะสูงก็ยังคงซื้ออยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้ผลิตก็จะทุ่มทุนกำลังการผลิต ผลิตสินค้าชนิดนั้น เพราะแน่ใจว่าขายได้แน่นอน ดังนั้นในระบบเศรษฐกิจเสรีราคาจึงทำหน้าที่บ่งชี้และควบคุมการทำงานภายในระบบเศรษฐกิจจนกล่าวกันว่า ราคาทำหน้าที่แทนผู้บริโภค ชี้ทางให้ผู้ผลิตผลิตเฉพาะสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการ

5) บทบาทของรัฐในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี รัฐจะไม่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจเลย รัฐทำหน้าที่เพียงด้านความยุติธรรมและป้องกันประเทศ โดยที่รัฐบาลจะเป็นฝ่ายให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่เอกชนหรือผู้ผลิตสินค้าและบริการเท่านั้น

ข้อดี เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เพราะทำแล้วรายได้ตกเป็นของตนเอง เนื่องจากผู้ผลิตแต่ละรายต้องแข่งขันกันขายสินค้าและบริการให้มากที่สุด จึงต้องปรับปรุงเทคนิคการผลิตอยู่เสมอทำให้คุณภาพของงานและคุณภาพของสินค้าดีขึ้น ผู้ผลิตสินค้ามีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใดผู้บริโภคมีโอกาสเลือกบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ในราคาที่เป็นธรรมมากที่สุด

ข้อเสีย ทำให้การกระจายรายได้ของประชาชนไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลในสังคมต่างมีทรัพย์สินไม่เท่าเทียมกัน บุคคลที่มีทรัพย์สินมากย่อมมีความได้เปรียบบุคคลที่มีทรัพย์สินน้อย คนที่มีทรัพย์สินมากย่อมแสวงหารายได้จากทรัพย์สินของตนได้มาก โอกาสที่จะสร้างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของบุคคลในสังคมจึงมีมาก ซึ่งหากคนที่มีทรัพย์สินมากหรือที่เรียกว่า “นายทุน” เป็นบุคคลที่ขาดจริยธรรมแล้วก็มักจะเอาเปรียบผู้อื่นเพราะคำนึงถึงแต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและกำไรเป็นสำคัญ

ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวแบบเสรีทุนนิยม จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนายทุนเป็นเจ้าของ มีหลักการบริหารจัดการโดยหลักการตลาด ตอบสนองต่อผู้บริโภคและตอบสนองนายทุนคือเน้นผลกำไร ดังเช่น การเช่าแพงเพื่อการค้า หรือเพื่อบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเสรีทุนนิยมจะมีราคาสูง ทำให้นักท่องเที่ยวต้องบริโภคของที่มีราคาสูงตามไปด้วย แต่จะตอบสนองนักท่องเที่ยวด้วยความสะดวกสบาย สถานที่พักและสภาพแวดล้อมเป็นที่น่าพอใจของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวแบบเสรีทุนนิยมที่มีหลักการบริการแบบนักธุรกิจ นายทุนหากแต่เน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่พบได้ เช่น ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดอโยธยา ตลาดน้ำสี่ภาค พัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นต้น

ภาพที่ 2 ตลาดน้ำอโยธยา
(ตลาดน้ำอโยธยา, 2558, ออนไลน์)

ภาพที่ 3 ตลาดน้ำสี่ภาค
(ตลาดน้ำสี่ภาค, 2558, ออนไลน์)

1.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Eco-Tourism หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต้นทุนทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ยั่งยืน ซึ่งท้ายที่สุดจะต้องคืนทุนต่อสังคม เป็นการให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสตั้งแต่เริ่มรับรู้กระบวนการในการพิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ได้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากแนวโน้ม ๒ ประการมาบรรจบกัน คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวโน้มเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญดังนี้คือ แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ เกิดจากการที่ประชาชนเพิ่มขึ้น และภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ และการเกษตรเพื่อธุรกิจขยายพื้นที่กว้างขึ้นทั่วไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และผลที่ตามมาคือความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้หลายๆประเทศหันมาให้ความสำคัญการพัฒนาเศรษฐกิจแบบผสมผสานเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศ นอกจากการทำลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ปัจจุบันยังเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติมากมายที่ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมกับชีวิตมนุษย์หรือที่เรียกว่าภาวะโลกร้อน อีกทั้งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตทางอุตสาหกรรมไม่เพียงพอ จึงเกิดการใช้วัสดุเทียมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลดังกล่าวนานาประเทศจึงปรับเปลี่ยนการพัฒนาประเทศมาเร่งรัดอนุรักษ์ทรัพยากร ดังนั้นการพัฒนาประเทศด้วยทรัพยากรที่มีอยู่และเสริมสร้างให้มากขึ้น โดยหลายประเทศเน้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ อันเนื่องจากแนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยวที่ปรากฏในช่วงหลายปีที่ผ่านมานี้ มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีแนวโน้มว่าต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัยเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังอยากที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือนตั้งแต่ระบบนิเวศไปจนถึงชนิดพันธุ์พืช สัตว์ที่หายากหรือกำลังจะสูญพันธุ์ และประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ เช่น การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ การลักลอบล่าสัตว์ป่า เป็นต้น ฯลฯ จากแนวโน้มสองประการดังกล่าว

มาบรรจบกัน ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีความหมายมากกว่าการท่องเที่ยวแบบธรรมดา แต่จะหมายความรวมไปถึงการท่องเที่ยวที่จะต้องมีกิจกรรมอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย (International Public Relations Division Tourism Authority of Thailand)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทำให้มีโอกาสที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายลงก็มีอยู่สูงจากนักท่องเที่ยวที่อยู่สูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง เพราะนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหาย

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะช่วยทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

ภาพที่ 4 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

(กัญยาวรรณธ์ กำเนิดสินธุ์, ถ่ายภาพ, 2558)

สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยว
เสรีทุนนิยม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งจะแตกต่างกันใน
เรื่องของการลงทุนและการบริหารจัดการ กล่าวคือแหล่งท่องเที่ยวเสรีทุนนิยมมาจาก
นายทุนเจ้าของธุรกิจ มีหลักการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจน ดังนั้นการตอบสนอง
ความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงตรงต่อความต้องการซึ่งเป็นผลดีต่อการท่องเที่ยวไทย
โดยรวม หากแต่รายได้จะกระจุกตัวอยู่แต่ในเมืองหลักและนายทุนเจ้าของธุรกิจ ส่วน
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากการระดมทุน
ของสมาชิกในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้ตรงตามความต้องการ
ของสมาชิกในชุมชน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของ
ชุมชน ดังนั้นจะเห็นว่าการบริหารจัดการที่เกิดจากสมาชิกในชุมชน ซึ่งอาจขาดบุคลากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านด้านการบริการนักท่องเที่ยว และด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน จึงไม่
อาจตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ
วัฒนธรรม ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางหรือเป็นประตูอาเซียน ถือเป็นโอกาสในการที่จะ
ดึงดูดผู้เดินทางผ่านประเทศไทยได้แวะพักผ่อนหย่อนใจ ท่องเที่ยว ก่อนเดินทางไปยัง

ประเทศอื่น ๆ หากแต่ภาครัฐจะมีวิธีการอย่างไรในการจะกระจายรายได้ได้อย่างแท้จริง คือสามารถที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวลงสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งก็คงต้องพึ่งพาทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการท่องเที่ยวชุมชน กล่าวคือต้องมีความร่วมมือกันในการสำรวจปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อนักท่องเที่ยว (นิรันดร์ ทัพไชย, 2550) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจากแหล่งธรรมชาติ (Natural Attraction Factors) นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างต้องการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ จึงต้องการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ด้วยเช่นกัน

2) สิ่งดึงดูดใจเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attraction Factors) การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนโดยนวัตกรรมสิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีความโดดเด่นสวยงามทางศิลปวัฒนธรรม

3) คน สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและสร้างสิ่งต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คนหรือสมาชิกในชุมชนสามารถสร้างสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มากมาย บุคลิกของคนไทยที่โอบอ้อมอารี มีรอยยิ้ม และการแต่งกายแบบพื้นบ้าน รวมถึงการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นความแตกต่างของชุมชน และท่ามกลางการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติสิ่งจำเป็นคือทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ

4) สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น โฮมสเตย์ โรงแรม ร้านอาหาร และสถานบริการต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากนักท่องเที่ยวเข้ามาถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแรกคือที่พักที่สะดวกสบายแต่รายรอบด้วยวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน พร้อมกับมีอาหารบริการ อย่างเพียงพอ

5) การคมนาคม และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย พร้อมทั้งมีพาหนะเพื่อบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอในราคาที่ยุติธรรม เพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย

อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจัยเหล่านั้นเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้เริ่มจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นตามที่ตนสนใจ มีการเดินทางเข้าถึงโดยสะดวกและเมื่อไปสัมผัสแล้วได้รับการบริการที่ดี ที่พักเพียงพอ ผู้คนมีอัธยาศัยดี อบอุ่น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลักหรือแหล่งท่องเที่ยวเสรีทุนนิยมมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน แม้ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษอาจจะไม่เพียงพอสำหรับประชาชนทั่วไป แต่แหล่งท่องเที่ยวเสรีนิยมก็สามารถคัดสรรประชาสัมพันธ์ที่เก่งภาษามาบริการนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ เช่น การรวมเอาสินค้าชุมชนทั่วประเทศไว้ในแหล่งเดียว สร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุจำลองไว้ในแหล่งเดียวกัน ซึ่งต่างกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีข้อจำกัดในหลายเรื่อง เช่น แหล่งเงินทุน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การคมนาคม และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ไม่ทั่วถึง อีกทั้งทักษะการใช้ภาษาอังกฤษยังไม่พัฒนา

วิเคราะห์ วิพากษ์ หรือวิจารณ์

การท่องเที่ยวไทยในการเปิดประชาคมอาเซียน ส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ให้กับประเทศและประชาชน อันเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องพัฒนาประเทศให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการพัฒนาทางด้านท่องเที่ยวและบริการจึงเหมาะสมอย่างยิ่งด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีทรัพยากรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวหลายประการ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จสร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมากในช่วงเวลาแห่งความสับสนวุ่นวายของโลก คือการท่องเที่ยวด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องการผ่อนคลาย ต้องการอากาศบริสุทธิ์ มีธรรมชาติที่สมบูรณ์และสวยงาม แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความสะดวกสบาย สามารถติดต่อสื่อสารได้ทั่วโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ที่ทั้งประเทศไทยและประชาคมอาเซียนร่วมขับเคลื่อนไปด้วยกันเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของประชาคมอาเซียน พบว่ามีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบเดียวกันในประเทศเพื่อนบ้าน

หรือในกลุ่มประชาคมอาเซียนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการปรับตัวเรื่องการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วนในทุกมิติเพื่อการรักษาลูกค้าเดิมที่นิยมการท่องเที่ยวในประเทศไทยอยู่แล้วและเพิ่มนักท่องเที่ยวใหม่ที่กำลังจะตัดสินใจในการท่องเที่ยวในอนาคต

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง โดยการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการกระจายรายได้ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เมื่อศึกษาแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวไทยจากสมาชิกชาวอาเซียนมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐควรมีวิธีการใดในการกระจายนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลักหรือแหล่งท่องเที่ยวเสริมทุนนิยมให้กระจายมาสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้มากขึ้น

ประเด็นท้าทาย การเปิดประชาคมอาเซียนต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทย คือ

1. การรักษาจำนวนนักท่องเที่ยวเดิมไว้และการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวรายใหม่ให้กับประเทศไทยในอนาคต

2. ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากอาเซียนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชน เพื่อการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ทั้งนี้ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการลดจำนวนนักท่องเที่ยวไทยในอนาคต ดังสรุปเป็นตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในเมืองหลักและในชุมชน

แหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลักหรือ แหล่งท่องเที่ยวเสรีทุนนิยม	แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ วัฒนธรรมชุมชน
1. ความแออัดของนักท่องเที่ยว	1. ทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสาร (อังกฤษ)
2. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2. การคมนาคม
3. ชยะและมลพิษ	3. เทคโนโลยีการสื่อสาร
4. ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย	4. ที่พัก โฮมสเตย์
5. เอกลักษณ์ความเป็นไทยลดลง	5. บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทางการท่องเที่ยว 6. หน่วยงานด้านการบริการการท่องเที่ยว 7. การประชาสัมพันธ์ 8. แหล่งทุน

จากปัจจัยในตารางที่ 2 นี้จัดเป็นปัจจัยเร่งด่วนที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้อง
เร่งแก้ไขในทุกมิติ และปัจจัยที่ต้องปรับปรุงในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม
ชุมชนมีมากถึง 7 ประการ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องเร่งให้ความสำคัญเพื่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว
ที่รักธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่นให้เข้าถึง และโดยเฉพาะด้านทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ
นักท่องเที่ยวต้องการการสื่อสารที่เข้าใจกัน และได้รับความสะดวกในการให้บริการที่จะ
ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขได้ ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะเลือกไปท่องเที่ยว
ในแหล่งชุมชนในประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีความงดงามทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม
คล้ายเราจากการสื่อสารที่เข้าใจกันมากกว่าก็เป็นได้

บทสรุป

การเปิดประชาคมอาเซียนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทุกมิติ
อันเนื่องจากทุกประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนได้พัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน
ทุกประเทศสมาชิกน้อมรับในข้อตกลงการพัฒนาอาเซียนให้มีอัตลักษณ์ทางกายภาพและ

วัฒนธรรมอาเซียน เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวปัจจุบันที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และรักในธรรมชาติ ถึงแม้จะเป็นความร่วมมือที่ต้องพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและก้าวไปพร้อมๆกัน แต่อย่างไรก็ตามในแต่ละประเทศก็ยังคงดำเนินนโยบายที่จะช่วงชิงทางการตลาดกันอยู่ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ประเทศไทยจะละเลยในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวไทย การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมเที่ยวอยู่แล้วคือแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลักหรือแหล่งท่องเที่ยวเสรีนิยม ทุกภาคส่วนต้องแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านความปลอดภัย ด้านความแออัด ด้านขยะและมลพิษ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความไว้วางใจเกิดความผูกพันกับสถานที่ท่องเที่ยวและต้องการมาเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ภาครัฐเร่งพัฒนาชุมชนอย่างเร่งด่วน เนื่องจากชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นขนาดเล็กที่สมาชิกชุมชนสามารถดูแลรักษาได้อย่างทั่วถึง และจากบริบทของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปกล่าวคือนักท่องเที่ยวรักในสุขภาพและรักธรรมชาติ อีกทั้งยังชอบเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน จึงเป็นโอกาสที่รัฐบาลจะเร่งดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 ที่ได้วางไว้ เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยที่มีความหลากหลายในบริบทของสังคมไทย สังคมไทยมีความแตกต่างทางทรัพยากรและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชน เช่น วิถีชีวิตชาวประมง วิถีชีวิตชาวนา และวิถีชีวิตบ้านริมน้ำ เป็นต้น แต่ไม่ว่าคนไทยจะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันอย่างไร สิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวคือ คนไทยยิ้มแย้มแจ่มใส โอบอ้อมอารี จึงเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีข้อจำกัดหลายด้านที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไม่ถึงหรือเข้าถึงไม่เท่าที่ควร เช่น ทุน ทักษะภาษาต่างประเทศ (โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ) การคมนาคม เทคโนโลยีการสื่อสาร หน่วยงานบริการการท่องเที่ยว และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น ถ้าหากทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและร่วมมือกันแก้ปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยก็จะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนโดยแท้จริง ทรัพยากรธรรมชาติก็จะไม่ถูกทำลายเนื่องจากสมาชิกในชุมชนจะมีความรักและหวงแหน การกระจายรายได้ก็จะทั่วถึง สังคมไทยก็จะมีเมตตาทำเทียมทำให้ชุมชนเข้มแข็งประเทศชาติยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิชาการสุพรรณนิการ์. (2558). ความรู้รอบตัวอาเซียนฉบับเบื้องต้น. นนทบุรี : ธิงค์
ปิยอนด์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). สถานการณ์การท่องเที่ยว ปี 2558.
กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว.
- กัญยาวรรณธ์ กำเนิดสินธุ์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้งในการ
จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม. สาขารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
_____.(2558). ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2558). เมื่อกรุงเทพมหานครเข้าสู่ประชาคม
อาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล.
- นิรันดร ทไพชย. (2550). กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่
6). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). (2544).
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- พงษ์ศักดิ์ สุนทรระกูล. (2558). โลกตื่นเมื่อเอเชียเปลี่ยน (The Global Rise of ASEAN
Transformation). กรุงเทพฯ : โปสต์ พับลิชชิง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาศิลปศาสตร์. (2538). เศรษฐกิจแบบเสรีนิยม
หรือทุนนิยม : เอกสารการสอนชุดเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ชุดที่ 1-8. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ. (2556). บทวิเคราะห์ : สถานการณ์การท่องเที่ยว
เที่ยวในอาเซียนและศักยภาพการท่องเที่ยวไทย ภายใต้ AEC. ค้นเมื่อวันที่
23 เมษายน 2559. จาก <http://www.thaichamber.org>
- สายสุนีย์ สิงห์ทศ. (2554). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : กระทรวงการ
ท่องเที่ยวและกีฬา.

- 10 แหล่งท่องเที่ยวในกัมพูชา. (2557). ค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2559. จาก <http://www.skyscanner.co.th/news>
- ศูนย์ข้อมูลอาเซียนของกรุงเทพมหานคร. (2557). พัฒนาการของอาเซียน. ค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2558. จาก <http://asean.bangkok.go.th/index.php>.
- ตลาดน้ำอโยธยา. พบเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558. จาก www.thaiticketmajor.com/
- ตลาดน้ำสี่ภาค. (ม.ป.ป.). ค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558. จาก <http://www.lpattaya.co.th>.
- หมู่บ้านลอยน้ำชุมชนชาวกัมพูชาแห่งตำบลกัมปงพลัวะ. (2557). ค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2559. จาก www.skyscanner.co.th/news.